

Rapport

DEMOCRATIE IN DOELGROEPEN

**Meningen van en over 'minderheden' en hun
stemgedrag**

8 maart 2017

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Datum

9 maart 2017

Auteurs

Marijne Beijen
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron I&O Research duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1.	Belangrijkste uitkomsten.....	5
2.	Resultaten	10
2.1	Partijvoorkeur naar doelgroep	10
2.2	Welke partij komt het meest op voor de belangen van	12
2.3	Meningen over 'minderheidsgroepen'	14
3.	Onderzoeksverantwoording.....	20

HOOFDSTUK

Belangrijkste uitkomsten

1. Belangrijkste uitkomsten

In deze rapportage nemen we het stemgedrag van enkele 'minderheidsgroepen' en de meningen over deze groepen onder de loep genomen. De resultaten zijn voornamelijk afkomstig uit de laatste I&O-peiling, aangevuld met enkele andere I&O-onderzoeken (in dat geval wordt de bron genoemd).

HOMO- EN BISEKSUELEN

Homoseksuelen stemmen vooral GroenLinks, VVD of D66

Onder homoseksuele en biseksuele kiezers zijn GroenLinks (14%), D66 en VVD (allebei 13%) de grootste partijen. Op de PVV stemmen homoseksuelen (11%) ongeveer even vaak als heteroseksuelen (10%).

D66 komt meest op voor belangen homoseksuelen

D66 wordt het vaakst genoemd (11%) als partij die het meest opkomt voor de belangen van homoseksuelen. Daarna volgen GroenLinks (7%) en PvdA (6%).

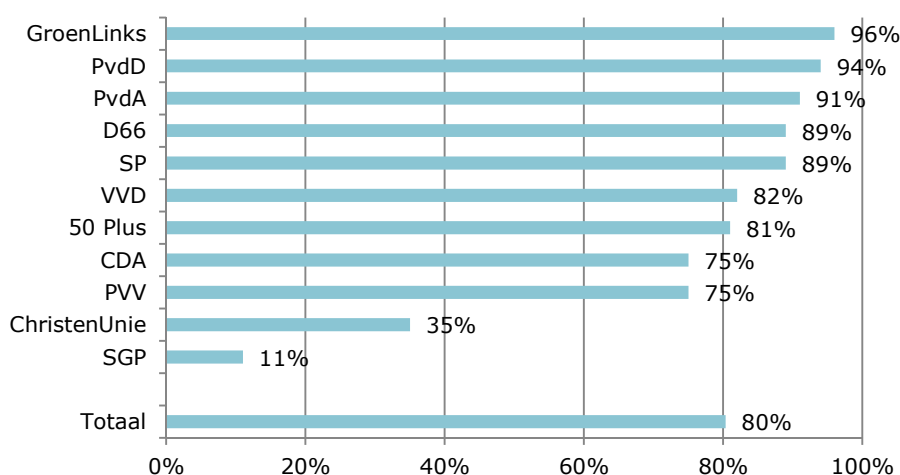
Homo- of biseksuele kiezers noemen D66 (18%) en GroenLinks (12%) nog vaker als partij die opkomt voor hun belangen dan gemiddeld. 52 procent kan deze vraag niet beantwoorden en 7 procent zegt 'geen enkele', onder homo- en biseksuele kiezers is dat respectievelijk 34 en 8 procent.

Homoseksualiteit breed geaccepteerd, maar homoseksuelen zien wel discriminatie

Homoseksualiteit is breed geaccepteerd in de Nederlandse samenleving. Acht op de tien kiezers zouden het geen enkel probleem vinden als zijn/haar zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn. Slechts 8% zou dat wel een probleem vinden. GroenLinks-stemmers zijn zo goed als unaniem: van hen vindt 96 procent het geen probleem als een familielid homoseksueel is. Vooral kiezers van SGP en ChristenUnie hebben daar meer moeite mee: respectievelijk zou 43 en 28 procent het wel een probleem vinden als zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn. PVV-kiezers zijn wat dit onderwerp betreft gelijkgezind met de CDA-kiezers. Van beide kiezersgroepen zou 8 procent dat wel een probleem vinden.

Stelling

"Ik zou het geen enkel probleem vinden als mijn zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn" (mee eens)

Bijna de helft (45%) van de Nederlanders denkt dat homoseksuelen evenveel kansen hebben in de Nederlandse samenleving, 28 procent denkt van niet. homoseksuelen zelf zijn daar minder van overtuigd: van hen is 40% het met deze stelling eens en 43 procent is het er niet mee eens.

Homoseksuele kiezers vinden überhaupt, vaker dan heteroseksuele kiezers, dat jongeren, vrouwen en moslims worden gediscrimineerd in de Nederlandse samenleving.

MANNEN EN VROUWEN

Stemgedrag mannen en vrouwen wijkt niet sterk af

Onder mannen zijn de VVD (14 procent), PVV (13 procent) en D66 (11 procent) de grootste partijen. Onder vrouwen zijn de VVD (11 procent) en D66 (10 procent) groot, maar GroenLinks staat ook hoog (10 procent).

GroenLinks komt meest op voor belangen van vrouwen

De partij die het meest opkomt voor de belangen van vrouwen is volgens de Nederlandse kiezer GroenLinks met 13 procent, gevolgd door D66 (7%) en de PvdA (5%).

Meer mannen dan vrouwen spreken van gelijke kansen voor vrouwen

Bijna zes op de tien mannen (56%) zijn er van overtuigd dat vrouwen dezelfde kansen hebben als mannen. Vrouwen vinden dat minder vaak: 40 procent. Driekwart van de vrouwen (73 procent) het oneens met de stelling "mannen presteren beroepsmatig beter dan vrouwen". Van de mannen is maar iets meer dan de helft (54 procent) het oneens met de stelling.

JONG EN OUD

Jongeren stemmen vaakst GroenLinks, ouderen meest CDA

Onder jongeren (25 jaar of jonger) is GroenLinks (14 procent) net de grootste partij, gevolgd door D66 (12 procent) en VVD en PVV met beiden 11 procent. Ook zegt 7 procent van de jongeren te gaan stemmen voor DENK: het hoogste percentage onder alle leeftijdsgroepen.

Ouderen zeggen vooral op het CDA (16 procent), de PvdA (13 procent) en de VVD (12 procent) te gaan stemmen. 50 Plus scoort ook relatief hoog (6 versus 3 procent gemiddeld).

50 Plus komt meest op voor belangen van ouderen

Van alle kiezers vindt 53 procent dat 50 Plus het meest opkomt voor de belangen van ouderen. Zelfs van de jongeren vindt 59 procent dat, onder ouderen zelf 46 procent.

GroenLinks komt meest op voor belangen van jongeren; jongeren zelf noemen D66

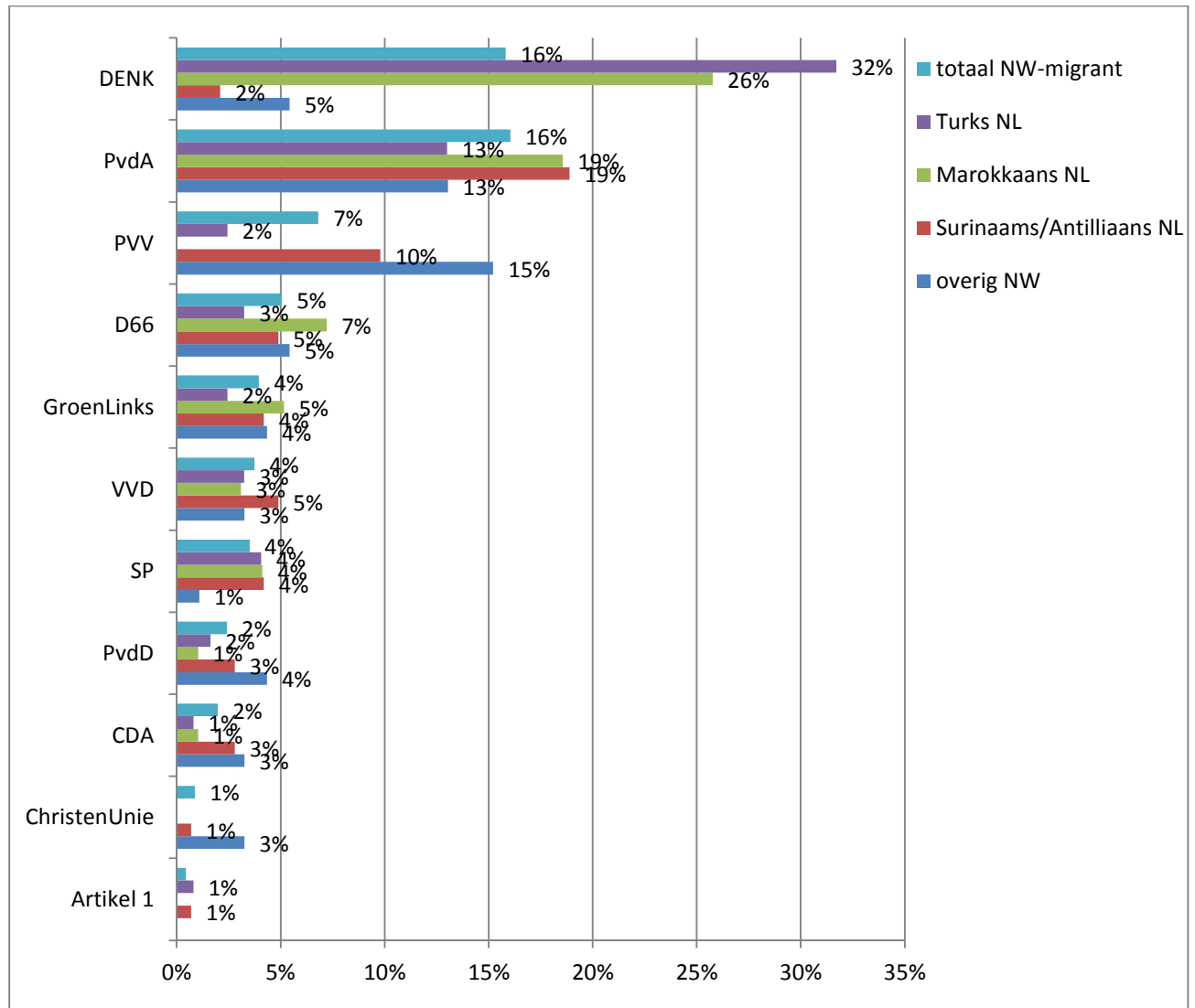
Een vijfde van de kiezers vindt dat GroenLinks het meest opkomt voor de belangen van jongeren. Van de ouderen vindt zelfs meer dan een kwart (27 procent) dat, terwijl maar 11 procent van de jongeren dat vindt. Jongeren noemen D66 het vaakst als partij die het meest opkomt voor hun belangen (21 procent).

MOSLIMS / MIGRANTEN

Migranten stemmen even vaak PvdA als DENK

Niet-westerse migranten¹ zijn vooral van plan PvdA of DENK te stemmen (beiden 16%). Turkse en Marokkaans Nederlanders kiezen vaker voor DENK (Turken: 32%, Marokkanen 26%) dan voor de PvdA (13% en 19%). Surinaams/Antilliaans Nederlandse kiezer blijven de PvdA vaker trouw. Van deze groep is 19% van plan PvdA te stemmen en 10 procent heeft de voorkeur voor de PVV.

Op welke partij van plan te stemmen op 15 maart?

Vooraf DENK gezien als partij voor de moslims

Vier op de tien kiezers (43 procent) vinden dat DENK het meest opkomt voor de belangen van moslims, slechts 8 procent noemt de PvdA.

Stellingen over moslims

Van de Nederlandse kiezers vindt 35 procent dat moslims in de Nederlandse samenleving worden gediscrimineerd, eveneens 35% vindt van niet. Zeven op de tien GroenLinks-stemmers vinden dat

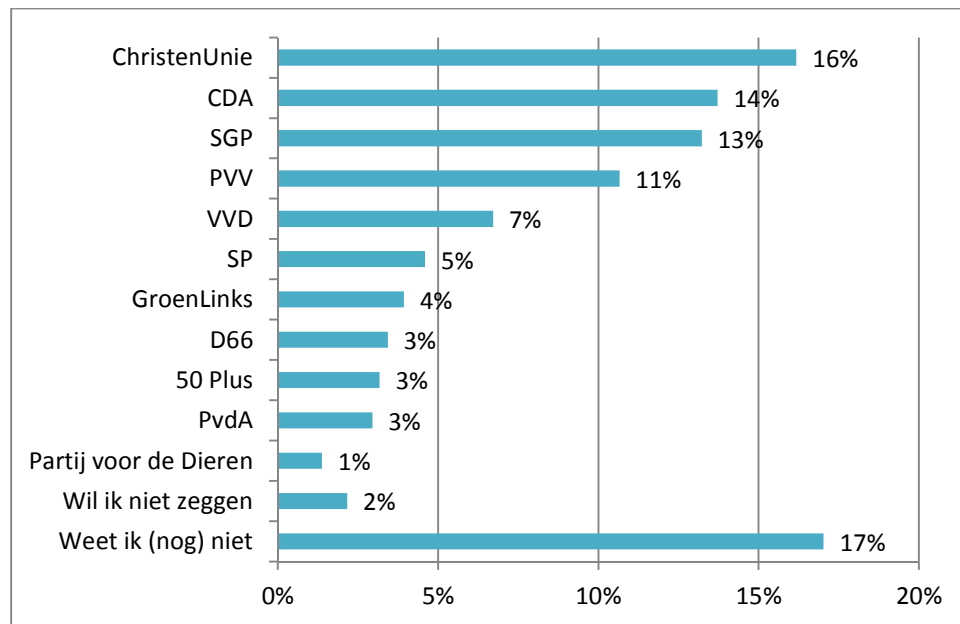
¹ Het stemgedrag van de migranten is grotendeels gebaseerd op 582 face-to-face afgenomen enquêtes in februari en maart.

moslims in de Nederlandse samenleving worden gediscrimineerd. Van de SGP- en PVV-stemmers ziet maar 14 en 16 procent discriminatie van moslims in de samenleving.

CHRISTENEN

Nederlandse kiezers die zichzelf religieus noemen stemmen vooral op ChristenUnie, CDA of SGP, gevolgd door de PVV.

Op welke partij van plan te stemmen op 15 maart?² (situatie begin februari)

Vier op de tien kiezers (41 procent) vinden dat de ChristenUnie het meest opkomt voor de belangen van christenen, gevolgd door de SGP met 30 procent. Opvallend is dat het CDA slechts 13 procent scoort op deze vraag.

Van alle kiezers vindt 8 procent dat christenen worden gediscrimineerd in de Nederlandse samenleving, 64 procent vindt van niet.

Van de SGP-stemmers vindt 46 procent dat christenen worden gediscrimineerd en vindt 25 procent van niet. Onder CU-kiezers is dat 21 en 43 procent.

ONDERNEMERS

Twee derde van de kiezers (67 procent) vindt dat de VVD de partij is die het meest opkomt voor de belangen van ondernemers. Vooral VVD- en PvdA-stemmers vinden dit, met respectievelijk 83 en 81 procent.

² Bron: onderzoek "Kiezen in stad en land" i.o.v. AD en Tubantia. N= 6.274. Veldwerk 27 januari tot en met maandag 6 februari 2017. Als basis is genomen degenen die zich als religieus bestempelen in tegenstelling tot niet-religieus. Dit betreft bijna uitsluitend christenen, moslims waren in dit onderzoek sterk ondervertegenwoordigd.

HOOFDSTUK

Resultaten

2. Resultaten

2.1 Partijvoorkeur naar doelgroep

Mannen en vrouwen

Onder mannen zijn VVD (14 procent), PVV (13 procent) en D66 (11 procent) de grootste partijen. De verschillen tussen partijvoorkeur van mannen en vrouwen zijn niet heel groot, maar de grootste partijen verschillen wel. Onder vrouwen zijn de grootste partijen de VVD (11 procent) en D66 en GroenLinks met beiden 10 procent. Meer vrouwen dan mannen zijn er nog niet uit wat hun stemkeuze betreft. Twee op de tien vrouwen (21 procent) kan nog geen partij van eerste voorkeur noemen. Bij mannen is dit 12 procent.

Jongeren en ouderen

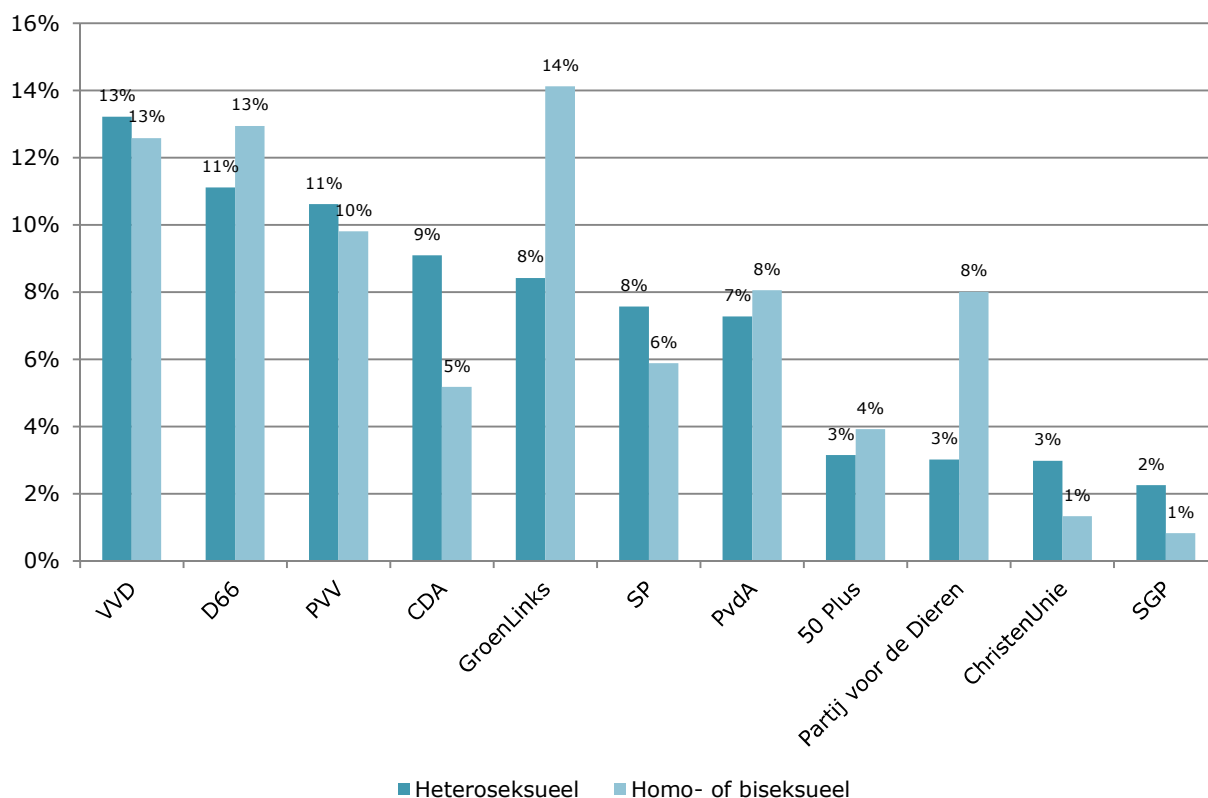
Onder jongeren (25 jaar of jonger) is de grootste partij GroenLinks (14 procent), gevolgd door D66 (12 procent) en VVD en PVV met beiden 11 procent. Onder ouderen (65+) zijn het CDA (16 procent), de PvdA (13 procent) en de VVD (12 procent) het grootst. Onder jongeren is daarnaast de meeste steun voor DENK het hoogst van alle leeftijdsgroepen: van de jongeren zegt 7 procent gaan stemmen op DENK, tegenover 1 procent van de leeftijdsgroep 36-50 en 0 procent in de groep 65-plussers.

Hetero- en homoseksueel

De verschillen in partijvoorkeur tussen hetero- en homoseksuelen zijn voor de meeste partijen niet erg groot. Toch zijn onder homoseksuele kiezers andere partijen populairder dan onder heteroseksuele kiezers. Vooral voor linkse partijen zoals GroenLinks (14 procent) en PvdD (8 procent) is er veel meer steun onder homoseksuelen dan onder heteroseksuelen (respectievelijk 8 en 3 procent). Voor heteroseksuelen zijn de VVD, D66 en PVV de grootste partijen met respectievelijk 13, 11 en 11 procent. Onder homoseksuelen is de meeste steun voor GroenLinks (14 procent), VVD (13 procent) en D66 (13 procent).

Figuur 1

Partijvoorkeur naar geaardheid

Migranten

Niet-westerse migranten³ zijn vooral van plan PvdA of DENK te stemmen (beiden 16%). Turkse en Marokkaans Nederlanders kiezen vaker voor DENK (Turken: 32%, Marokkanen 26%) dan voor de PvdA (13% en 19%). Surinaams/Antilliaans Nederlandse kiezer blijven de PvdA vaker trouw. Van deze groep is 19% van plan PvdA te stemmen en 10 procent heeft de voorkeur voor de PVV. DENK (2%) en Artikel 1 (1%) doen het niet goed onder Surinamers en Antillianen. Artikel 1 van Sylvana Simons noteert slechts 0,4% van alle niet-westerse allochtonen.

Tabel 1

Stemgedrag naar doelgroep

PARTIJVOORKEUR		DOELGROEP							
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Jongeren	Ouderen (65+)	Heteroseksueel	Homoseksueel	NW-migrant	Christenen
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD	13	14	11	11	12	13	13	4	7
PvdA	7	7	7	5	13	7	8	16	3
PVV	10	13	8	11	6	11	10	7	11
SP	7	6	8	3	8	8	6	4	5
CDA	9	10	7	4	16	9	5	2	14
D66	10	11	10	12	10	11	13	5	3
CU	3	3	3	5	2	3	1	1	16
GL	9	7	10	14	8	8	14	4	4
SGP	2	2	2	1	1	2	1	0	13
PvdD	3	2	5	5	2	3	8	2	1
50 Plus	3	3	3	1	6	3	4	0	3
VNL	1	1	0	2	0	1	0	0	0
DENK	1	1	1	7	0	0	0	16	0
Piratenpartij	1	1	0	1	0	1	0	0	0
Forum voor Democratie	1	1	1	0	1	1	0	0	0
GeenPeil	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nieuwe Wegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Artikel 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Andere partij	0	0	0	1	0	0	1	0	0
Blanco	1	1	0	1	0	0	1	9	0
Weet niet	16	12	21	14	13	16	14	27	17

³ Het stemgedrag van de migranten is grotendeels gebaseerd op 582 face-to-face afgenomen enquêtes in februari en maart.

2.2 Welke partij komt het meest op voor de belangen van ...

Ouderen en jongeren

Meer dan de helft van de kiezers vindt 50 Plus de partij die het meest opkomt voor ouderen. Interessant om op te merken is dat vooral jongeren hiervan overtuigd zijn: van de jongeren van 25 jaar of jonger vindt zes op de tien (59 procent) dat 50 Plus het meest opkomt voor de belangen van ouderen. De ouderen zelf (65+) zijn juist minder overtuigd: van hen vindt 46 procent dat 50 Plus het meest opkomt voor hun belangen. Volgens 10 procent van de ouderen is er geen enkele partij die opkomt voor hun belangen.

Vier op de tien kiezers weet niet welke partij het meest opkomt voor de belangen van jongeren (41 procent). Ongeveer een vijfde van de kiezers (21 procent) vindt dat GroenLinks het meest opkomt voor de belangen van jongeren. Interessant om op te merken is dat vooral ouderen (65+) dit vinden. Meer dan een kwart van de ouderen (27 procent) vindt dat GroenLinks het meest opkomt voor de belangen van jongeren. Van de jongeren zelf (25 jaar of jonger) denkt maar een op de tien dit (11 procent). Jongeren zelf vinden vaker dat D66 het meest opkomt voor hun belangen (21 procent).

Vrouwen

De partij die het meest opkomt voor de belangen van vrouwen is volgens de Nederlandse kiezer GroenLinks met 13 procent. Bijna de helft van de kiezers weet echter niet welke partij het meest opkomt voor de belangen van vrouwen (46 procent). Van de mannen weet 40 procent niet welke partij het meest opkomt voor de belangen van vrouwen. Dit percentage ligt bij de vrouwen zelf veel hoger: meer dan de helft (52 procent) weet niet welke partij het meest opkomt voor de belangen van vrouwen.

Homoseksuelen

Meer dan de helft van de kiezers weet niet welke partij het meest opkomt voor de belangen van homoseksuelen (52 procent). Vervolgens vindt 11 procent van de kiezers dat D66 het meest opkomt voor de belangen van homoseksuelen. Homoseksuele kiezers vinden ook dat D66 het meest opkomt voor hun belangen: 18 procent vindt dit.

Moslims

Vier op de tien kiezers (43 procent) vindt dat DENK het meest opkomt voor de belangen van moslims.

Christenen

Vier op de tien kiezers (41 procent) vindt dat de ChristenUnie het meest opkomt voor de belangen van christenen, gevolgd door de SGP met 30 procent.

Ondernemers

Twee derde van de kiezers (67 procent) vindt dat de VVD de partij is die het meest opkomt voor de belangen van ondernemers. Vooral VVD- en PvdA-stemmers vinden dit, met respectievelijk 83 en 81 procent.

Tabel 2

Welke partij komt het meest op voor de belangen van welke groep?

	DOELGROEP						
	Ouderen	Jongeren	Vrouwen	Homoseksuelen	Moslims	Christenen	Ondernemers
	%	%	%	%	%	%	%
Geen enkele	5	?	8	7	4	1	1
VVD	1	4	4	4	1	0	67
PvdA	2	3	5	6	8	0	3
PVV	4	2	2	2	1	1	1
SP	6	5	3	3	1	0	0
CDA	5	3	3	1	1	13	2
D66	1	14	7	11	1	0	2
CU	1	1	0	0	1	41	0
GL	1	21	13	7	3	0	1
SGP	1	1	1	0	0	30	1
PvdD	0	1	3	1	0	0	0
50 Plus	53	0	0	2	0		0
VNL	0	0	0	1	0		1
DENK	0	1	0	0	43	0	0
Piratenpartij	0	1	0	0	0		0
Forum voor Democratie	0	1	0	0	0	0	1
GeenPeil	0	1	0	0	0		
Nieuwe Wegen		0	0	0	0		0
Artikel 1		0	2	1	2	0	
Andere partij	0	0	0	0	0	0	2
Weet ik niet	19	41	46	52	32	12	18

2.3 Meningen over 'minderheidsgroepen'

In dit onderzoek zijn enkele stellingen over gelijke rechten en minderheidsgroepen voorgelegd aan de kiezers.

Stellingen over vrouwen en mannen

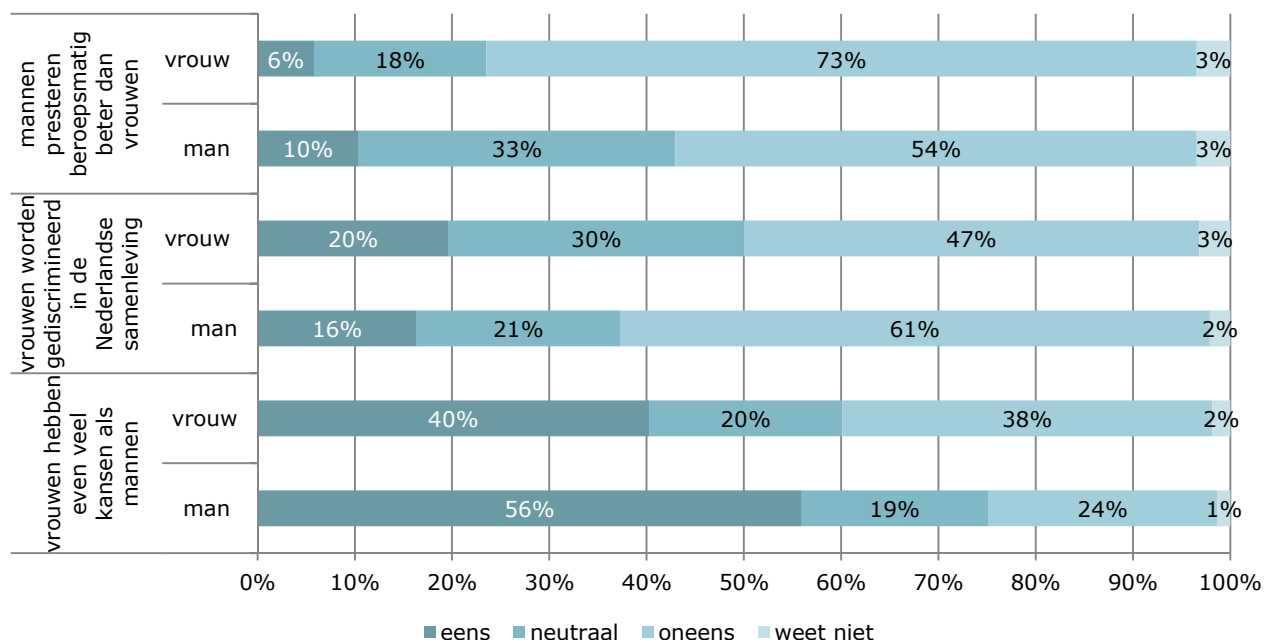
De helft van alle kiezers (48 procent) vindt dat vrouwen even veel kansen hebben als mannen. De verschillen tussen de meningen van mannen en vrouwen zijn aanzienlijk: van de vrouwen vindt 40 procent dat zij even veel kansen hebben als mannen. Van de mannen is ruim de helft overtuigd van gelijke kansen van vrouwen ten opzichte van mannen (56 procent). GroenLinks-stemmers zijn het minder vaak eens met de stelling: iets meer dan een derde (36 procent) vindt dat vrouwen even veel kansen hebben in de samenleving als mannen, terwijl dit gemiddeld de helft is (48 procent). PVV-, VVD- en CDA-stemmers zijn het meest overtuigd van gelijke kansen voor de vrouw in de Nederlandse samenleving met respectievelijk 60, 58 en 58 procent eens.

Mannen zijn er sterker van overtuigd dat vrouwen in de Nederlandse samenleving niet worden gediscrimineerd. Zo'n 60 procent van de mannen is het oneens met de stelling dat vrouwen in de Nederlandse samenleving worden gediscrimineerd, terwijl minder dan de helft van de vrouwen het oneens is met de stelling (47 procent). SGP-stemmers zijn het veelal eens met de stelling: driekwart (75 procent) vindt dat vrouwen in de Nederlandse samenleving niet worden gediscrimineerd. Ook zeven op de tien VVD-stemmers (70 procent) is hiervan overtuigd. Onder GroenLinks- en PvdD-stemmers liggen de percentages beduidend lager: respectievelijk 36 en 38 procent vindt dat er geen discriminatie van vrouwen bestaat in de Nederlandse samenleving.

Daarnaast is driekwart van de vrouwen (73 procent) het oneens met de stelling dat mannen beroepsmatig beter presteren (dan vrouwen). Van de mannen is maar iets meer dan de helft (54 procent) het oneens met de stelling. Het grootste tegengeluid komt van GroenLinks-stemmers: acht op de tien kiezers (79 procent) vinden dat mannen beroepsmatig niet beter presteren dan vrouwen. SGP- en PVV-stemmers vinden vaker dat dit wel het geval is. Respectievelijk 20 en 16 procent van die kiezers is het eens met de stelling en vindt dat mannen beroepsmatig beter presteren dan vrouwen, terwijl gemiddeld 8 procent van alle kiezers dit vindt.

Figuur 2

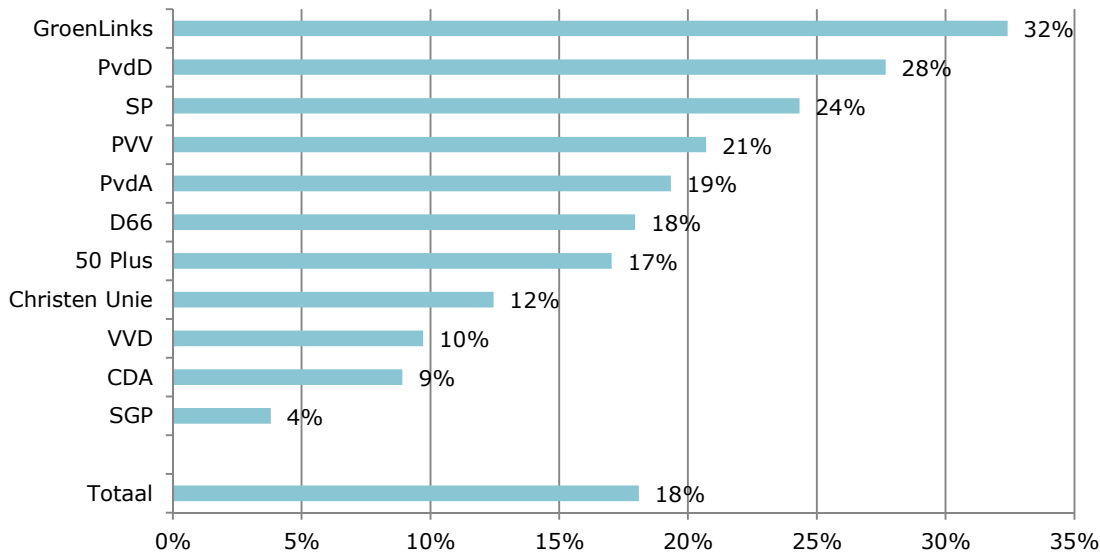
Stellingen over de positie van vrouwen, volgens mannen en vrouwen

Nederlanders die stemmen op een van de drie christelijke partijen vinden over het algemeen in hele beperkte mate dat vrouwen in de Nederlandse samenleving worden gediscrimineerd. Ook slechts een op de tien VVD-stemmers vindt dat vrouwen worden gediscrimineerd in de Nederlandse samenleving. Kiezers van linkse partijen zoals GroenLinks denken hier anders over. Zo vindt een derde van de GroenLinks-stemmers (32 procent) dat vrouwen worden gediscrimineerd. Ook PvdD-stemmers vinden meer dan gemiddeld dat vrouwen worden gediscrimineerd (28 procent).

Figuur 3

Vrouwen worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd (mee eens)

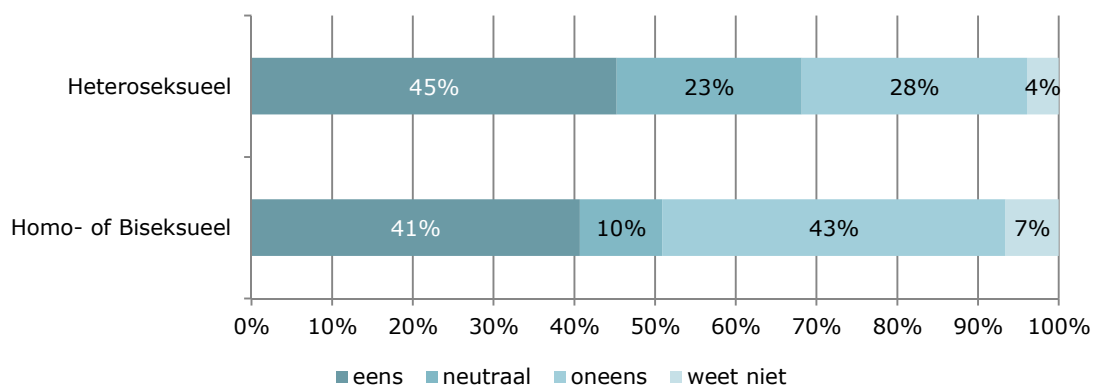

Stellingen over homoseksualiteit

Gemiddeld is 28 procent van de kiezers het oneens met de stelling dat homoseksuelen even veel kansen hebben in de samenleving dan heteroseksuelen. Oftewel, ongeveer drie op de tien kiezers vindt dat homoseksuelen minder kansen hebben in de Nederlandse samenleving dan heteroseksuelen. Onder heteroseksuelen is dit percentage ook 28 procent. Homoseksuele kiezers zijn het vaker oneens met de stelling: onder hen vindt 43 procent dat zij minder kansen hebben dan heteroseksuele kiezers (figuur 4). Vier op de tien homoseksuelen vindt dus dat hij of zij minder kansen heeft in de Nederlandse samenleving dan iemand die heteroseksueel is.

Figuur 4

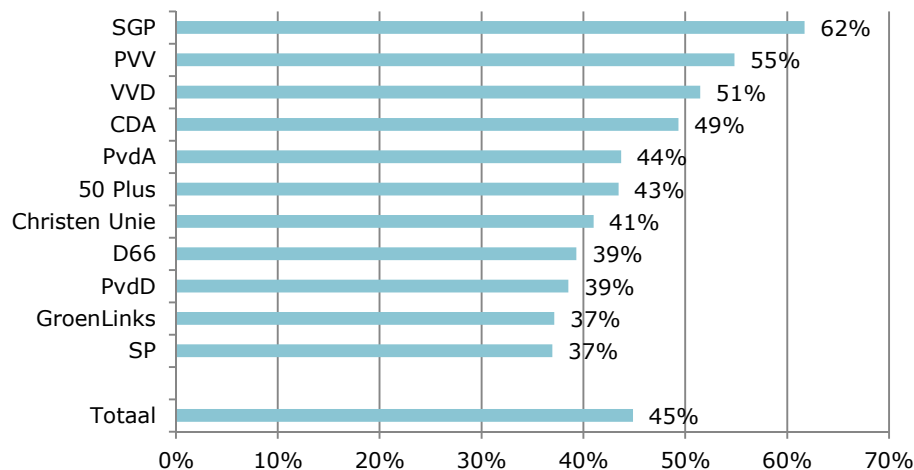
“Homoseksuelen hebben even veel kansen in de kansen in de samenleving als heteroseksuelen”

Vooraf kiezers van rechtse en conservatieve partijen zoals de SGP, PVV, VVD en CDA vinden dat homoseksuelen even veel kansen hebben in de samenleving als heteroseksuelen. Stemmers voor linkse, progressieve partijen zijn minder vaak overtuigd van gelijke kansen voor homoseksuelen: van GroenLinks- en SP-stemmers vindt iets meer dan een derde dat er sprake is van gelijke kansen voor homoseksuelen.

Figuur 5

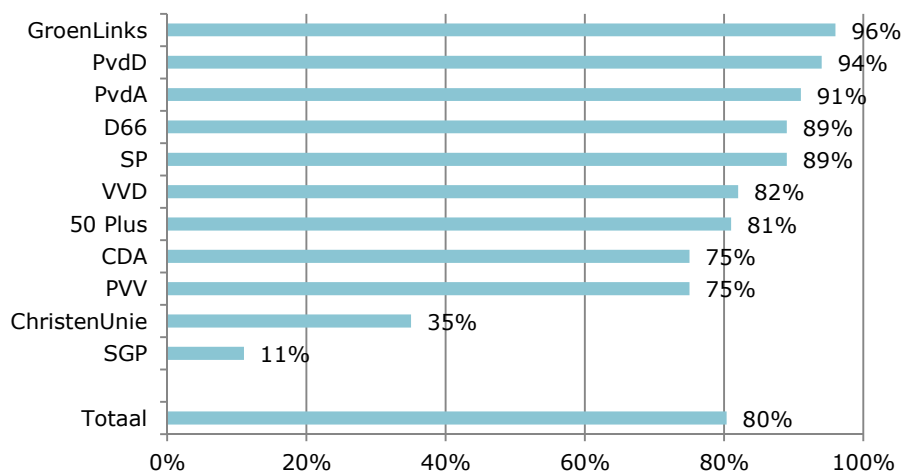
“Homoseksuelen hebben even veel kansen in de kansen in de samenleving als heteroseksuelen” (mee eens)

Acht op de tien kiezers (80 procent) zou het geen enkel probleem vinden als zijn/haar zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn. GroenLinks-stemmers zijn zo goed als unaniem: onder hen vindt 96 procent het geen probleem als een familielid homoseksueel zou zijn (figuur 3). Vooraf kiezers van de SGP en ChristenUnie zijn sceptischer: respectievelijk zou 11 en 35 procent van de kiezers het geen enkel probleem vinden als zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn. PVV-kiezers zijn wat dit onderwerp betreft gelijkgezind met het CDA, waarbij drie vierde het geen enkel probleem zou vinden als een familielid homoseksueel zou zijn.

Figuur 6

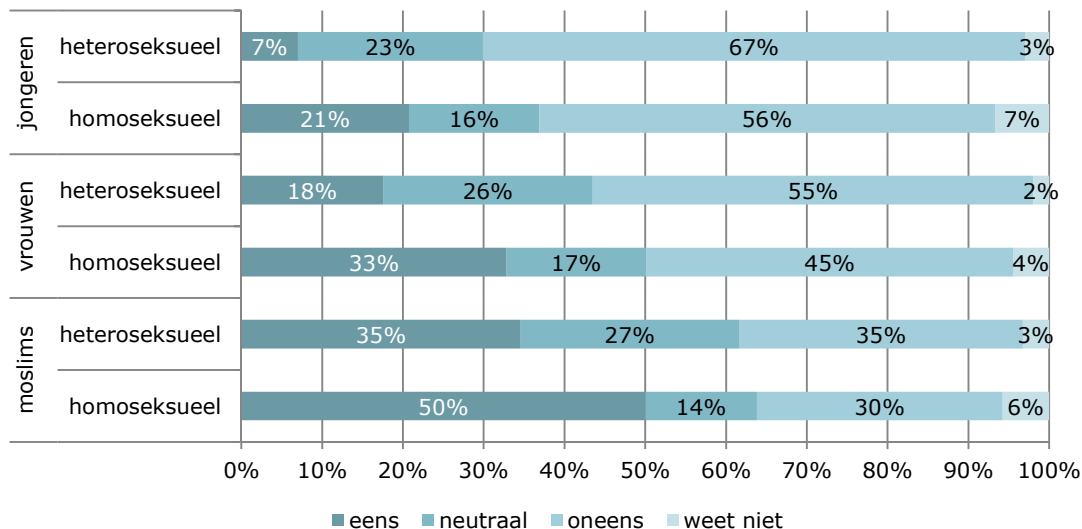
“Ik zou het geen enkel probleem vinden als mijn zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn” (mee eens)

Het valt op dat homoseksuele kiezers meer discriminatie in de samenleving zien dan heteroseksuelen. Homoseksuele kiezers vinden, vaker dan heteroseksuele kiezers, dat jongeren, vrouwen en moslims worden gediscrimineerd in de Nederlandse samenleving (figuur 7). Zo vindt bijvoorbeeld 18 procent van de heteroseksuele kiezers dat er discriminatie van vrouwen bestaat in de Nederlandse samenleving, tegen 33 procent van de homoseksuele kiezers.

Figuur 7

Jongeren, vrouwen en moslims worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd (naar geaardheid)

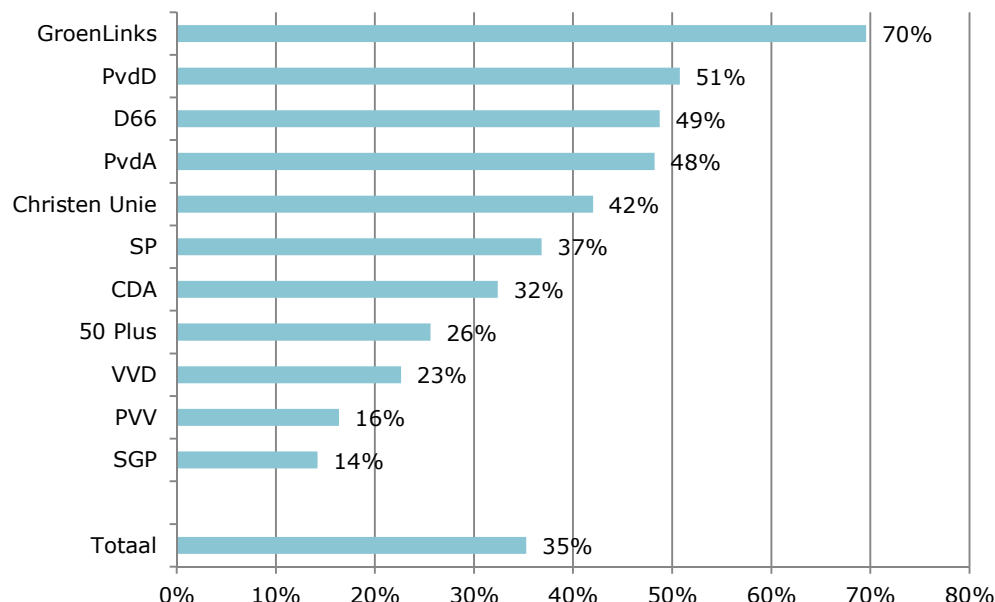

Stellingen over moslims

Van de Nederlandse kiezers vindt 35 procent dat moslims in de Nederlandse samenleving worden gediscrimineerd. Tussen de kiezers van verschillende partijen zijn de verschillen aanzienlijk. Zeven op de tien GroenLinks-stemmers vinden dat moslims in de Nederlandse samenleving worden gediscrimineerd. Ook onder PvdD-stemmers en D66-stemmers ziet de helft discriminatie van moslims in de Nederlandse samenleving. Van SGP- en PVV-stemmers ziet maar een kleiner deel discriminatie van moslims in de samenleving: respectievelijk 14 en 16 procent.

Figuur 8

“Moslims worden gediscrimineerd in de Nederlandse samenleving” (mee eens)

Tabel 3

Stellingen over gelijke rechten en minderheidsgroepen

STELLING	EENS	NEUTRAAL	ONEENS	WEET NIET
Seksuele geaardheid				
Ik zou het geen enkel probleem vinden als mijn zoon, dochter, broer of zus homoseksueel zou zijn	80	10	6	4
Ik heb homoseksuelen in mijn vriendenkring	64	10	20	6
Homoseksuelen hebben even veel kansen in de samenleving als heteroseksuelen	45	22	28	5
Leeftijd				
Jongeren van nu hebben meer kansen in de samenleving dan jongeren vroeger	39	30	26	6
Jongeren worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd	8	23	66	4
Ouderen hebben even veel kansen in de samenleving als mensen van middelbare leeftijd of jongeren	17	19	61	3
Ouderen worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd.	34	25	38	3
Man/vrouw				
Vrouwen hebben even veel kansen in de samenleving als mannen	48	19	31	2
Vrouwen worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd	18	26	54	3
Mannen presteren beroepsmatig beter dan vrouwen	8	25	64	3
Moslims/christenen				
Ik heb moslims in mijn vriendenkring	29	16	48	7
Moslims worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd	35	26	35	4
Christenen worden in de Nederlandse samenleving gediscrimineerd	8	22	64	5

HOOFDSTUK

Onderzoeksverantwoording

3. Onderzoeksverantwoording

Dit blijkt uit landelijk representatief onderzoek van I&O Research onder 2.832 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd van vrijdag 3 tot en met dinsdagochtend 7 februari 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.679), n=153 deelnemers zijn via PanelClix benaderd voor dit onderzoek. Van de 2.832 mensen die de vragenlijst invulden beschouwen 148 mensen zichzelf als homoseksueel of biseksueel, 2681 als heteroseksueel en 111 respondenten wilden deze vraag niet beantwoorden.

Het stemgedrag van de migranten is grotendeels gebaseerd op 582 face-to-face afgenomen enquêtes in februari en maart.

Voor de het stemgedrag van de christenen zijn degenen die zich als religieus bestempelen (in tegenstelling tot niet-religieus) uit het onderzoek "Kiezen in stad en land" als basis genomen. Dit betreft bijna uitsluitend christenen, moslims waren in dit onderzoek sterk ondervertegenwoordigd.

Onderzoek "Kiezen in stad en land" i.o.v. AD en Tubantia. N= 6.274. Veldwerk 27 januari tot en met maandag 6 februari 2017.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn herwogen op geslacht, leeftijd, regio en opleidingsniveau. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 3 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2016).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001- en ISO 20252-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.